

Visie en profilering van scholen

Dirk JACOBS

dirk.jacobs@ulb.ac.be

Twitter: @DirkJacobs71

Studiedag VIRBO

directeurs basisonderwijs GO!

Brussel, 11 februari 2014

The research leading to these results has received funding from the European Research Council under the European Union's Seventh Framework Programme (FP/2007-2013) / ERC Grant Agreement 28360

Structuur bijdrage

- Presentatie eigen onderzoek (KBS over PISA & ERC) ter inleiding

Jacobs, D. & Rea, A. (2011) "Verspild talent. De prestatiekloof in het secundair onderwijs tussen allochtone en andere leerlingen volgens het PISA-onderzoek 2009", Brussel: Koning Boudewijnstichting, 98 p. (ISBN 978-90-5130-749-8).

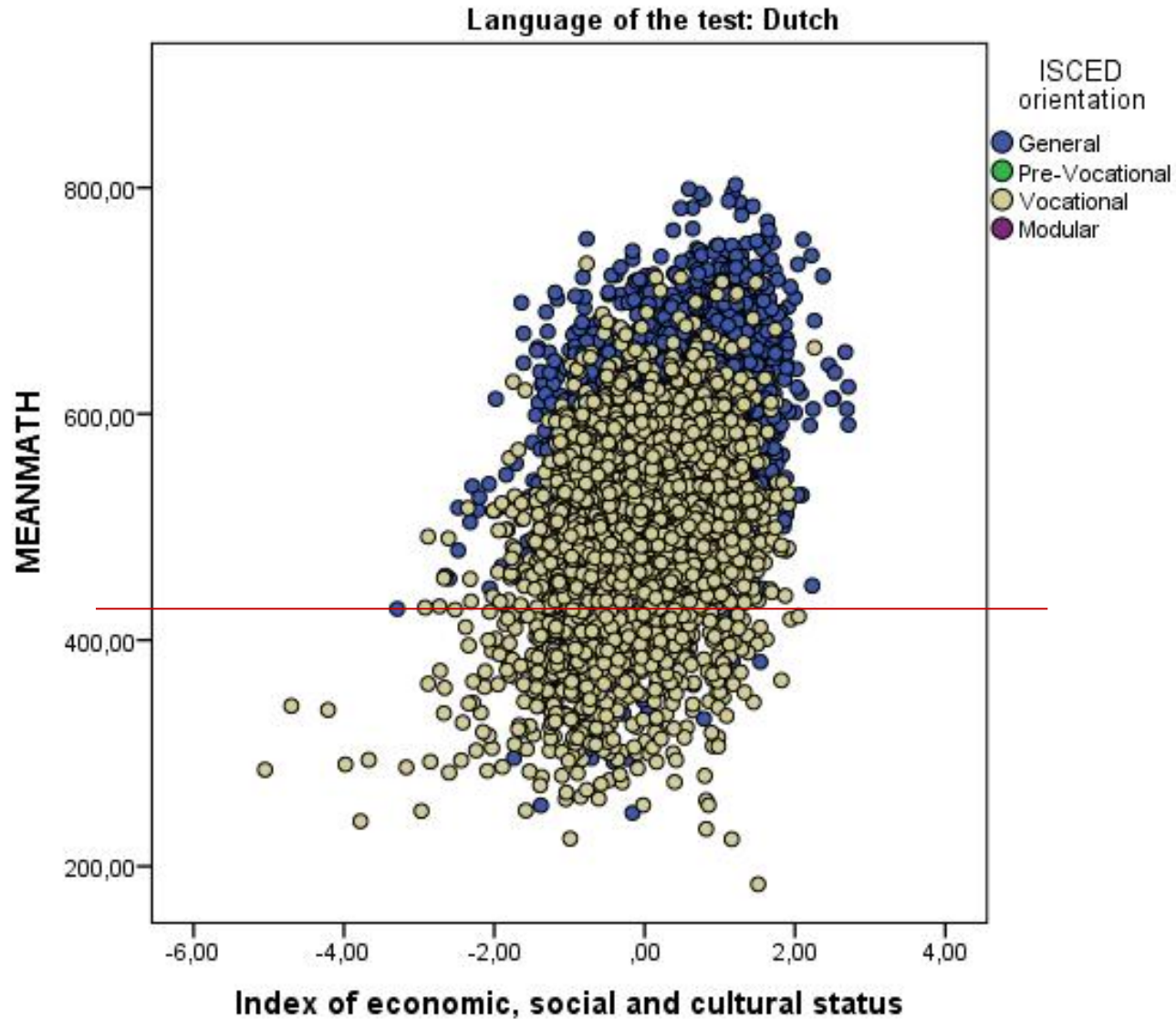
ERC-project "Equal opportunities for migrant youth in educational systems with high levels of social and ethnic segregation - assessing the impact of school team resources".

- Bespreking studie « Segregatie in het basisonderwijs: geen zwart-wit verhaal » (Agirdag et alii, 2012)

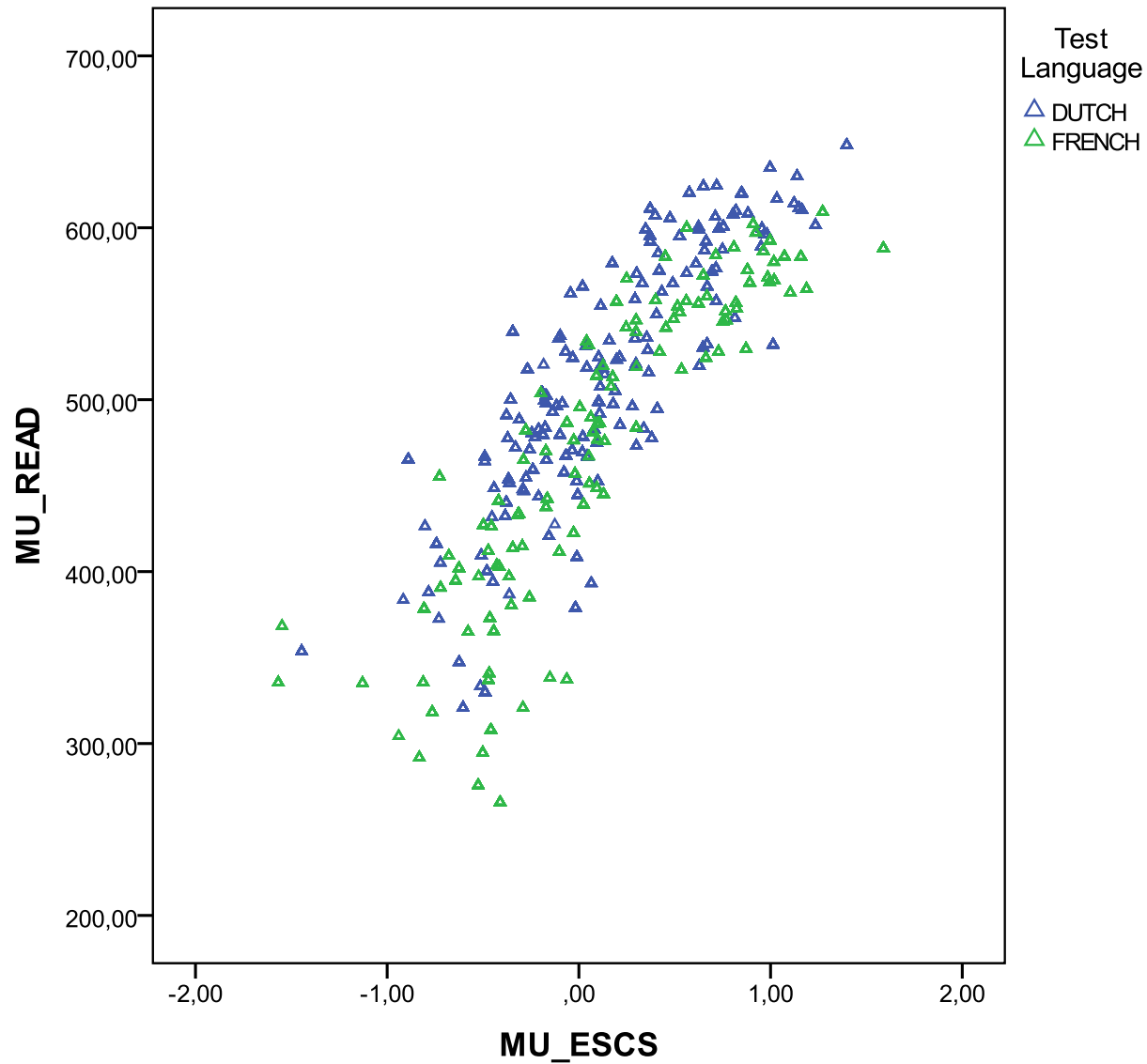
- 1) Omvang en patronen van segregatie
- 2) Oorzaken van segregatie
- 3) Effecten van segregatie
- 4) Beleidsaanbevelingen

- Beleidsvoerend vermogen en schoolleiderschap
- Visie en profilering

Puntenwolk wiskunderesultaten en socio-economische index (ESCS) in functie van studierichting (ASO blauw of TSO/BSO geel), Vlaamse Gemeenschap PISA 2012

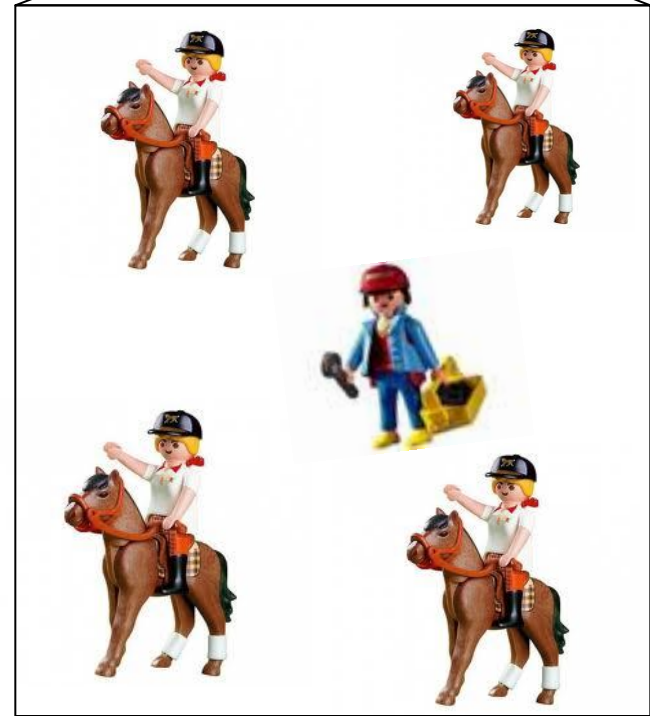
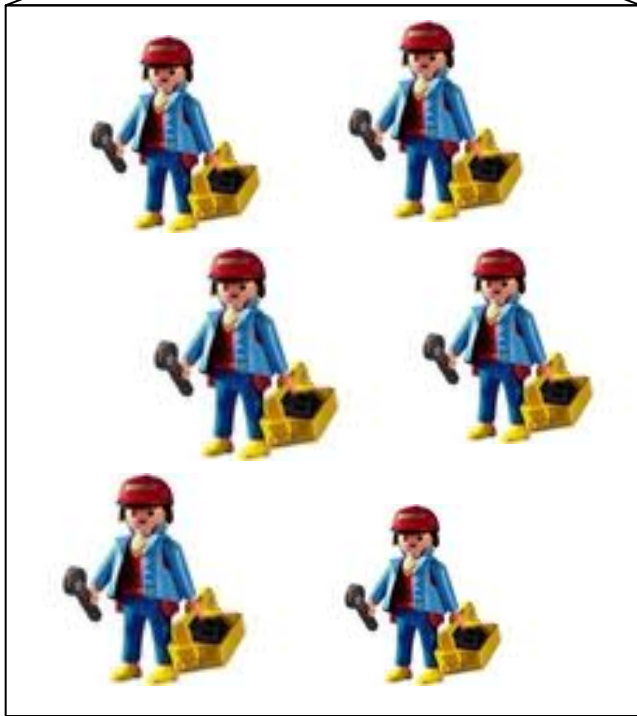
Socio-economische index van scholen in België (blauw=NL, groen=FR) en gemiddelde prestaties voor lezen (PISA 2009)

Schatting van fixed effects in multilevel regressiemodel voor lezen in de Vlaamse en Franstalige gemeenschap (PISA 2009)

	Vlaamse gemeenschap	Communauté française	Vlaamse gemeenschap	Communauté française
Constante	513,584 (SE=0,726)	477,210 (SE=1,256)	520,562 (SE 0,692)	491,975 (SE 0,861)
CESCS (socio-economische index leerling, gecentreerd)			11,151 (SE 1,358)	16,963 (SE 2,399)
XECSC (socio-economische index scholen, gecentreerd)			108,032 (SE 1,583)	105,839 (SE 2,947)
Variantie op individueel niveau	4155,004 (SE=168)	5681,66 (SE=256)	4077,791 (SE=160)	5517,02 (SE=238)
Variantie op schoolniveau	5002,823 (SE=140)	7073,349 (SE=322)	1328,297 (SE=88)	1209,264 (SE=129)

- In scholen met hoge aantallen « at-risk » leerlingen, vaak moeilijkere condities voor pedagogische teams (hoog verloop, lagere effectiviteit, minder collectieve *teacher efficacy*)

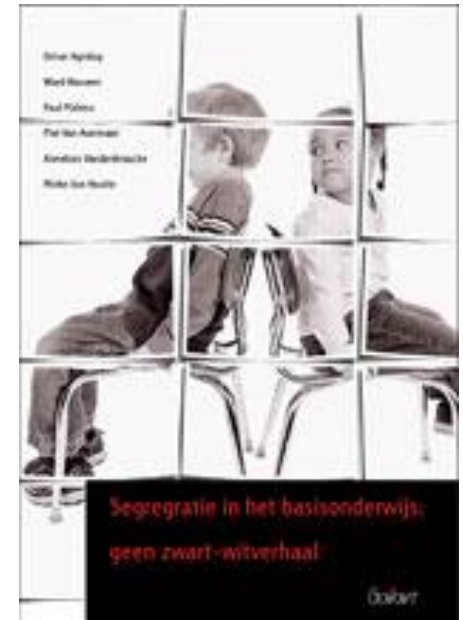
- In scholen met lage aantallen « at-risk » leerlingen, vaak makkelijker condities voor pedagogische teams (laag verloop, hogere effectiviteit, meer collectieve *teacher efficacy*)

Segregatie in het basisonderwijs: geen zwart-wit verhaal

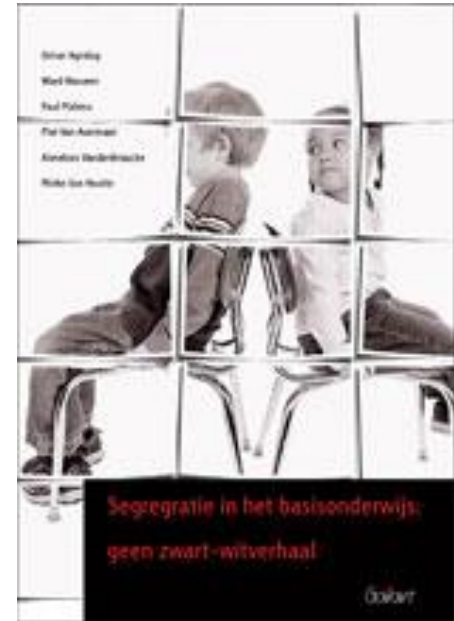
Agirdag, Nouwen, Mahieu, Van Avermaet,
Vandenbroucke, Van Houtte (2012)

Garant Uitgeverij

- Centrale vraagstelling: Wat zijn oorzaken en gevolgen van sociaal-etnische segregatie in het Vlaams basisonderwijs?
- Onderzoek in stedelijke context Antwerpen, Genk en Gent (68 scholen)
- Onderzoeksvragen:
 - (1) Omvang van sociaal-etnische segregatie in basisonderwijs
 - (2) Impact van schoolkeuze, inschrijvingsproces en schoolbeleid op segregatie
 - (3) Gevolgen van schoolsegregatie

- In principe zelfde aanbod in lagere scholen (in tegenstelling tot secundaire scholen)
- Hoge mate van segregatie is in dat licht vreemd
- Soms 'witte' en 'zwarte' scholen in zelfde wijken -> meer aan de hand dan residentiële segregatie
- Beleidsdoelstelling van desegregatie in GOK-decreet

Deelvragen studie :

- Effecten van segregatie op cognitieve resultaten
 - Effecten van segregatie op niet-cognitieve resultaten, met name identificatie en welbevinden
 - Effecten van segregatie op school- en klasprocessen
- + Beleidsaanbevelingen

1) Omvang van segregatie (Nouwen & Mahieu)

Vaststellingen:

- Concentratie in bepaalde scholen van kansarme kinderen
- Vaak komt samenstelling schoolbevolking overeen met samenstelling buurtbevolking
- Sommige scholen zijn evenwel 'te kansarm' of 'te kansrijk' of 'te wit' of 'te zwart' omdat ze in vergelijking met andere scholen minder afspiegeling van buurt zijn

Wat speelt wanneer segregatie optreedt?

- Verschillen tussen netten (vrij / GO! / stedelijk onderwijs)
- Methodescholen (ongeacht net)
- Hoge proportie etnische minderheden in de buurt: scholen vaak slachtoffer van 'witte vlucht' (hogere schoolsegregatie dan buurtsegregatie!)

2) Oorzaken van segregatie (Nouwen & Vandenbroucke)

Vaststellingen:

- Vrije schoolkeuze hoog goed: 83% akkoord met stelling « ouders moeten volledig vrij een school kunnen kiezen »
- Quasi-marktwerking door concurrentie
- Schoolcompositie vaak gezien als indicator voor kwaliteit
- Ongelijke preferenties en ongelijke informatie bij groepen (bijvoorbeeld over inschrijvingsprocedure -> minder vaak eerste keuze bij kansengroepen)
- Profilering door scholen leidt soms tot polarisering tussen 'kansarmere zorgscholen' en 'kansrijkere niveauscholen'
- Moeilijk objectiveerbare maar nog steeds gebruikte achterpoortjes om inschrijvingsbeleid te omzeilen: ontrading ouders, niet geven weigeringsdocumenten, achterhouden capaciteit

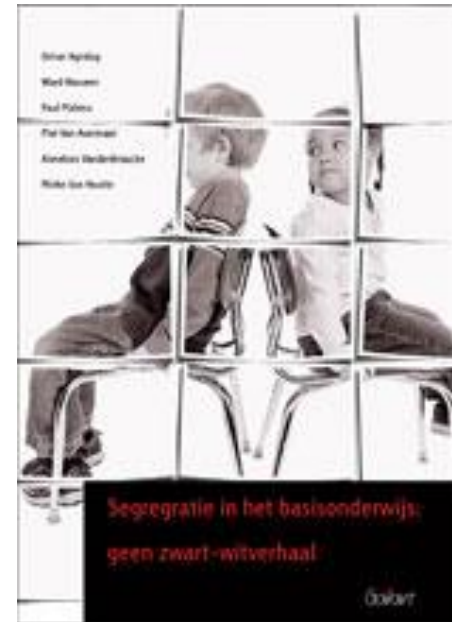
3) Effecten van segregatie (Agirdag, Van Houtte & Van Avermaet)

niet-cognitieve effecten:

- Allochtone kinderen voelen zich minder 'Belg' in scholen met veel allochtone leerlingen
- Allochtone kinderen beetje vaker gepest als er veel autochtone kinderen zijn (geen effect voor autochtone kinderen)
- Hoe meer allochtone kinderen, hoe hoger zelfwaardering (zowel bij allochtonen als autochtonen!)

cognitieve effecten:

- Lagere prestaties in scholen met veel kansarme kinderen (niet alleen individueel effect maar ook schoolcompositie-effect)
- Socio-economische segregatie weegt zwaarder door dan etnische segregatie (die eigenlijk niet speelt los van socio-economische segregatie)

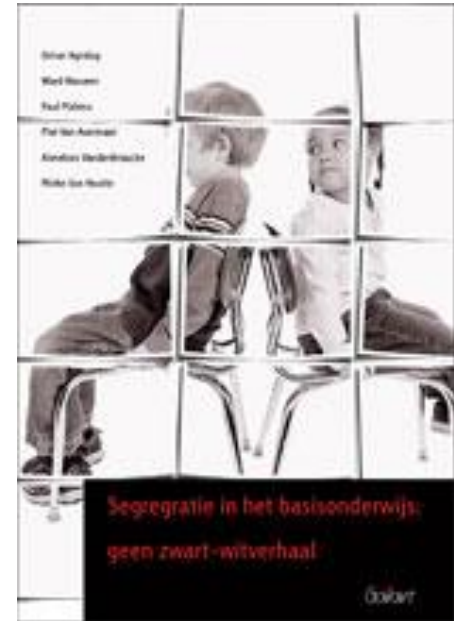
3) Effecten van segregatie (Agirdag, Van Houtte & Van Avermaet)

Waarom is dit zo?

- **leerkrachteneffecten :**

zogenaamde Pygmalion of Rosenthal-effect (lagere verwachtingen over 'onderwijsbaarheid' in scholen met meer kansarme kinderen)

- > lage verwachtingen over onderwijsbaarheid
 - > hogere futiliteitsgevoelens bij leerlingen
 - > lagere prestaties)
- Belangrijk: er is geen 'gezonde' mix of objectieve 'tolerantiedrempel'

Segregatie in het basisonderwijs: geen zwart-wit verhaal

4) Beleidsaanbevelingen (mijn synthese / interpretatie)

Wat het beleid reeds doet of toch probeert...

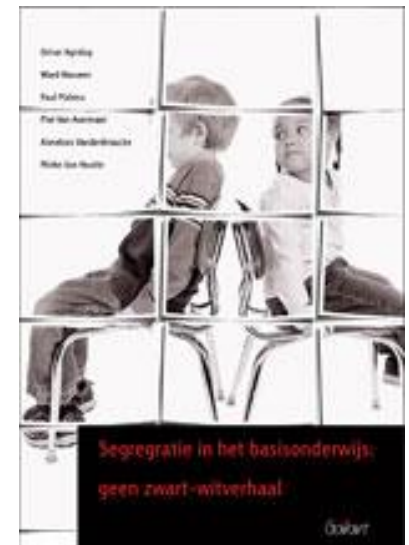
- Sociale mix nastreven
- Extra ondersteuning scholen met meer uitdagingen

Mentaliteitsverandering nodig:

- « Voor elk kind een goede school »
- In ieders belang dat 'slechte scholen' niet bestaan

Wat scholen kunnen doen:

- Grotere plaatje zien en bepleiten in LOP-overleg
- Ouderinitiatieven ondersteunen
- Lat hoog blijven leggen, *teacher efficacy* verhogen
- Inzetten op teambuilding en collectief project
- Visie uitstralen (en eventueel profileren)

Beleidsvoerend vermogen en schoolleiderschap

Enkele elementen uit Leithwood, Harris & Hopkins (2008):

- ❑ ontwikkelen van visie en uitzetten van lijnen
 - opbouwen van gedeelde visie
 - bevorderen van aanvaarding van gezamenlijke doelen
 - hoge verwachtingen tonen

- ❑ begrijpen en stimuleren van ontwikkeling bij medewerkers

- ❑ hervormen van organisatie en externe relaties
 - samenwerkingscultuur opbouwen
 - interne werking bijsturen
 - productieve contacten met ouders en omgeving opbouwen

- ❑ managen van onderwijsleerprogramma
 - deskundig team op juiste plaats
 - ondersteuning bij onderwijstaken
 - analyse en documentatie

Terecht kritische opmerkingen (Kelchtermans & Piot, 2010):

- er is geen wonderformule & directeur heeft niet alles in de hand

□ ***Eerst een visie, dan pas profileren***

- Sterke scholen zijn scholen met visie en beleid (ongeacht publiek)
- Geen beleid zonder analyse (sterktes en zwaktes)
- Visie en beleid verantwoordelijkheid directie maar moet collectief project van team worden
- Doorbreken mentaliteit « king/queen in eigen klaslokaal »
- Inzetten op individuele en collectieve zogenaamde *teacher efficacy* (het geloof dat men het verschil kan maken)
- Visie straalt af, maar mag ook onderstreept worden

□ **Visie en beleid voor eigen school maar met oog voor grotere plaatje**

- Assertief in context van concurrentie
- Solidair met andere scholen in omgeving
- Ook partnerschappen buiten de school, ouders potentiële ambassadeurs
- Zorgbeleid en inclusiviteit geen teken van zwakte maar van sterkte (*maar* ook belang differentiëring voor sterkere leerlingen!)

□ ***Profilering gebeurt eerder low-key maar continu***

- Kijken met de blik van ouders (of buitenstaanders) naar eigen school
- Reputatie consolideren of proberen bijschaven (na analyse)
- Brede school, zichtbaarheid in buurt, open dagen
- Website, eventueel media
- Geloven in eigen school en dat in woorden en daden uitstralen:
onderwijzend personeel stuurt bijvoorbeeld kinderen naar eigen school